

ЛЕКЦІЯ Тема № 5.

ЗАКОНИ ЛОГІКИ

Учбові питання:

1. Загальний характер законів логіки та їх особливості.
2. Закон тотожності.
3. Закон суперечності.
4. Закон виключеного третього.
5. Закон достатньої підстави.
6. Значення законів логіки.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ЗАКОНІВ ЛОГІКИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Мислення, як *специфічне віддзеркалення об'єктивної реальності в свідомості людини, протікає не хаотично, а закономірно.*

Елементи думки, як і думка в цілому, *знаходяться в закономірному зв'язку між собою.*

Закон - це внутрішні, необхідні, всезагальні й істотні зв'язки предметів і явищ об'єктивної дійсності.

- закони поділяються на:

- ✓ ті, які проявляються в природі,
- ✓ закони, які діють в суспільстві,
- ✓ і закони мислення.

Закони мислення - це необхідні, суттєві, стійкі, повторювані зв'язки між думками у процесі міркувань про предмети і явища об'єктивного світу.

1. Свідомість – продукт людського мозку як високоорганізованого матеріального утворення;
2. Свідомість – вища форма відображення дійсності;
3. Свідомості передують більш прості форми відображення;
4. Свідомість не має свого змісту, котрий не був би взятий з об'єктивної дійсності; свідомість не може бути чим-небудь іншим, як усвідомленим буттям.
5. Свідомість детермінована біологічно, генетично;

Особливості законів логіки:

- а) вони діють у всіх розумових процесах;
- б) людина відображає у загальній формі властивості та відношення між самими предметами і явищами об'єктивного світу;
- в) закони логіки є єдиними для всіх людей;
- г) вони мають аксіоматичний характер;
- д) вони постають як принципи правильного міркування на шляху досягнення істини.

Мова — це знакова система, яка служить засобом вираження думок, засобом спілкування між людьми, засобом передачі думок, знання, інформації від людини до людини, від покоління до покоління.

наука (теорія) про знаки та мову — **семіотика**.

Ознакою правильного логічного мислення є вміння:

- ✓ виділяти предмети з навколишньої дійсності та розглядати їх окремо;
- ✓ виявляти й узагальнювати їх суттєві ознаки.

Специфічність законів мислення полягає в тому, що вони є відображенням зв'язків і відношень внутрішньої структури думок.

□ Логічні закони - універсальні.

□ Закони логіки мають об'єктивний характер.

Формально-логічні закони не суперечать законам діалектики (Діалектика (грец.- мистецтво сперечатись, міркувати) - метод філософії, що досліджує категорії розвитку) як найзагальнішим законам розвитку природи, суспільства і мислення.

Закони діалектики - методологічна основа розуміння формально-логічних законів.

Закони логіки, пов'язані з окремими формами абстрактного мислення –

- ✓ з поняттям,
- ✓ судженням (думкою),
- ✓ умовиводом (висновком)

Закони логіки мають загальний характер та діють у всіх формах абстрактного мислення.

Виділяють такі основні формально-логічні закони.

Це - закон

- ✓ *тотожності,*
- ✓ *суперечності,*
- ✓ *виключеного третього і*
- ✓ *достатньої підстави.*

2. Закон тотожності

Закон тотожності формулюється так: *кожна об'єктивно дійсна і логічно правильна думка або поняття про предмети повинна бути визначена і зберігати свою однозначність впродовж всього міркування і висновку.*

Записується закон так:

$a \in a$ або $a = a$ (для думок)

$A \in A$ або $A = A$ (для понять)

Цей закон спрямований безпосередньо проти

Пнечітких,

- розпливчатих,*
- неясних думок,*
- проти їх двозначності.*

У практиці мислення порушення вимог цього закону *веде до таких логічних помилок* у мисленні –

- ✓ помилки при доведенні,*
- ✓ помилки при спростуванні,*
- ✓ помилки в умовиводі,*
- ✓ підміна понять,*
- ✓ перекручення змісту понять,*
- ✓ підміна тези у доказі,*
- ✓ підміна тези у спростуванні,*
- ✓ виступ з питання, що обговорюється, не по суті,*
- ✓ відступ від теми, що обговорюється у публічних виступах.*

3. Закон суперечності

Суперечність - філософська категорія, яка виражає внутрішнє джерело будь-якого розвитку, руху, змін, перехід у нову якість.

Існують поняття об'єктивні і суб'єктивні суперечності .

Об'єктивні суперечності пов'язані з природою предметів і явищ матеріального світу.

Об'єктивно-діалектична суперечність — взаємодія між взаємо-виключаючими, але при цьому взаємообумовленими і взаємо-проникаючими протилежностями всередині єдиного об'єкта.

«Суб'єктивні» або «логічні» - це суперечності, які виникають у мисленні внаслідок неправильного відображення предметів і явищ, через порушення послідовності мислення.

Закон суперечності формулюється так:

Не можуть бути одночасно істинними дві протилежні думки про один і той же предмет в одному і тому ж значенні.

Формула закону: « A не є не- A »

це означає, що не можуть бути одночасно істинним судження A і його заперечення — не- A .

Закон суперечності встановлює хибність одного із логічно несумісних суджень, але залишає невизначеним інше судження,

яке може бути як істинним, так і хибним.

Відповісти на нього допоможе аналіз двох видів логічної несумісності:

контрарний — протилежний і
контрадикторний — суперечливий.

Важливо знати і дотримувати на практиці умови закону
суперечності.

По-перше, в процесі мислення необхідно стверджувати приналежність предмету (явищу) *однієї ознаки* і в той же час заперечувати приналежність даному предмету (явищу) *іншій ознаки*.

По-друге, суперечності між думками не буде, якщо в ході розумового процесу розглядаються *різні предмети* (або явища).

По-третє, суперечності не буде, якщо в ході мислення щонебудь стверджується і в той же час заперечується відносного одного предмету (явища).

По-четверте, суперечності в думці не буде, якщо один і той же предмет (явище) в нашій думці *розглядається в різних відношеннях*.

4. Закон виключеного третього

Суть закону: «Два суперечні судження не можуть бути водночас хибними, одне з них необхідно істинне».

Одне - істинне, а інше – хибне, третього бути не може.

Записується: або a , або не- a .

*Цей закон як і закони тотожності і суперечності, відображає послідовність, несуперечливість і визначеність думки.
Закон виключеного третього поширюється тільки на два випадки:*

- 1. Коли два судження перебувають у відношенні суперечності,*
- 2. Коли предметом думки протилежних суджень є один і той же предмет.*

Закон виключеного третього не указує, яка з двох суперечливих думок буде істинною

5. Закон достатньої підстави

Суть закону: будь-яка думка, щоб стати істинною, повинна бути обґрунтованою іншими думками, істинність яких доведена або безперечна.

Записується: $A \in \text{тому, що} \in B, \text{ якщо} \in A \text{ то} \in B$.

У процесі пізнання істинність наших думок повинна бути не лише чіткими і послідовними, а й обґрунтованими і доказовими.

Цей логічний закон формулюється так: будь-яка думка може бути визнана істинною, якщо вона має достатню підставу.

Доведеною буде така думка:

- в якій не тільки стверджується істинність того чи іншого висновку, а й *обов'язково вказуються аргументи*, які дозволяють визнати це положення істинним.

Тільки таке доказове положення, яке суворо спирається на аргументи, *що не суперечать законам логіки, є істинним.*

6. ЗНАЧЕННЯ ЗАКОНІВ ЛОГІКИ.

Логічні закони є обов'язковими у всіх сферах розумової діяльності. Жодна думка не може бути правильною, якщо порушено хоча б один із законів логіки.

Згідно із законом суперечності, у слідчій і судовій практиці за одним і тим же фактом не може бути два суперечливих висновки експертизи. Наявність суперечності у висновках виключає будь-яку можливість визнати їх достовірними доказами. Свідоме використання закону суперечності має велике значення для науки і практики. По-перше, дотримання вимог цього закону є однією із умов послідовного, логічно-дисциплінованого мислення: між думками встановлюється закономірний зв'язок, у процесі міркування одна думка логічно впливає з іншої, мислення стає доказовим і переконливим; подруге, знання закону суперечності є ефективним знаряддям при аналізі протиправної поведінки, порушення законів і нормативних актів у суспільстві.

Важливою є і роль закону достатньої підстави.

Вимоги строгої обґрунтованості у діяльності працівників — це не просто і не тільки вимоги логіки.

Вони закріплені у юридичних законах і перетворюються на юридичну вимогу як необхідну умову пізнання об'єктивної істини при аналізі кримінальних справ і адміністративних порушень, а також виконання вимог Конституції і законів України.

Вимоги обґрунтованості є одними з найважливіших при оцінці з боку слідства, у висновках експертів та суду. Висновки експерта повинні бути обґрунтованими і переконливими, спиратись на об'єктивні факти і положення науки.

Закони логіки відображають певний об'єктивний порядок і взаємозумовленість думок і тому мають загальнолюдський характер. Такі риси правильного мислення, як визначеність, послідовність, несуперечність і обґрунтованість є обов'язковою умовою логічного мислення.

Питання з теми для самостійного вивчення та осмислення

1. Що таке закон? У чому полягає специфіка законів мислення?
2. У якому взаємовідношенні перебувають закони діалектики і логіки?
3. Дайте визначення поняття тотожності і наведіть приклад.
4. Дайте визначення закону тотожності.
5. Розкрийте сутність закону тотожності.
6. Роль і місце закону тотожності у теоретичній і практичній діяльності працівників правоохоронних органів.
7. Суперечності як філософська категорія. Об'єктивно діалектична суперечність.
8. Дайте визначення закону суперечності.
9. Роль і місце закону суперечності у теоретичній і практичній діяльності працівників правоохоронних органів.
10. Дайте визначення закону виключеного третього.
11. Роль і місце закону виключеного третього у теоретичній і практичній діяльності працівників правоохоронних органів.
12. Дайте визначення закону достатньої підстави.
13. Роль і місце закону достатньої підстави у теоретичній і практичній діяльності працівників правоохоронних органів.
14. Роль і місце логіки у теоретичній і практичній діяльності правоохоронців України.